

זה • ומנה לא תזיע שאין לך מדה טובה הימנה • כי ר"ל (מע"ק ס':) הק' נחייב כל חפ"ך לא ישו זה • הא חפלי שמים ישו זה • וכחייב כל חפלי לא ישו זה • ומשני כאן במזהה ש"ל לטעות ע"י אחרים בו' • נמלא חפ'י

חפלי שמים המה רק שווים לה • אבל אין לך מדה טובה הימנה (וע' בירושלמי פ"אה) :

פרקו שגנו חכמים בו' • כל העוסק

בתורה לשמה בו' • עיניו הלשמה עיקרה לשם אהבת התורה ליגע ולעמוד על שרשה (וע' נפש החיים ע"ד פ"א פ"ב פ"ג וכו') אבל אם יתשוב אלם כי לשמה הכוונה לדיקות ואם קן לדעתו ודמיונו יתשוב שיעסוק בשירות ותושבחות ובסרט צם' תהלים מנעים זמירות ישראל המעוררים אהבת ה' וקרבתו וזה די לו וזהו יחי' חיים ערבים • אבל לא כן הוא כי הלא מלינו במדרש שרוד בקש שהעוסק בשיריו ובזמרו יתשצ לו כעוסק בצנענים

ואהלות • הרי שנגעים ואהלות יקרים יותר ולא מלינו שהסכים הקב"ה לו בזה • לפי שיעקר הלימוד לא לעסוק רק בדביקות כ"ל להשיג ע"י התורה המתות והדינים ולידע כל דבר על צורי' כללי' ופרטי' • ולהשיג

ב"כ סתרי פלחי מעשיו וחקר כבודו • ולזה נריך ללמוד ביגישה עזומה להשיג אמתת כוונת התורה לפי הסגתו • וכל אשר יוסיף ללמוד קן יוסיף לחסוף ללמוד עוד • ובאהבת התורה ישגה ויתשוב והלוחי

שיוכל לא לישן ולא לאכול רק כל הימים וכל הלילות לייגע ולעיין ולשתות צלמא אח דצריה • וכמארז"ל (ברכות מ"ט) • אם שמוע צ"שן ששמע בחדש • כלי מלא מחזיק וכו' • וכמ"ש (תהלים צ"ו) באורך נראה אור • ר"ל בתורתך נראה

עוד אור תורה כי ע"י אור שהשגנו נראה יותר שיש עוד אור וקויה להשיגו כדמיון הנכנס לחדר המלך בצית גחזי המלא אור יקרות ומשם רואה דלת לחדר פנימי עוד

וחסך לכנס לתוכו ומשם רואה עוד חדרים פנימיים וכל הקצוב יותר לחדר המלך עלמו יותר יקר ומהודר עד לא כננס מתחלה בזהדר הראשון לא ה' יודע מאומה אם יש חדרים פנימיים זה לפנים מזה • וכן לענין התורה כי ע"י אור שמשגי מתחלה רואה כי יש עוד אור גדול מזה וכן להלאה • ועל ידי זה יתאווה תאוה להצין ולהשיג עוד עד כי ישיג כל סתרי העולם ומלואו • כריב"ז אשר אמרו עליו (פסוק כ"ח) שלא הניח בו' עד דבר גדול וקטן בו' לקיים מה שנאמר להנחיל אוהבי יש וגו' • וזהו זוכה לדברים הרבה שאמור בצמטה • וע' ריב"ז צ"ח מ"ש לקיים מה שנא' להנחיל אוהבי וגו' • ר"ל בו צריב"ז נתיקיים מה שנאמר בו' ואין

הלשון סובלו • ועס"י דצריה יתבאר כפשוטו כי מי שלומד רק לדביקות הלא די לפניו אם יקבע למודו בפרק א' או במס' אחת אבל לפמ"ס לשמה הוא לאהבת התורה ולזנו להשיגה כולה ולידע על

בה • ובה תחזי • וסיב ובלה בה • ומנה לא תזועי שאין לך מדה טובה הימנה : כג בן הא הא אומר (לו) לפום צערא אגרא : רבי חנינא וכו'

פ ר ק ו

א (ה) שגנו חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם • רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים זרבה • ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו נקרא רע אוהב אוהב את המקום אוהב את הבריות (ג) משמה את המקום משמה את הבריות • ומלבשתו עגוה ויראה • ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן • (ג) ומרחקתו מן החטא ומקרבתו לירי זכות • ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה ונבורה שנאמר (משלי ח') לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה • ונותנת לו חיקור דין •

מצפה יהושע (לו) לפום צערא אגרא • וס"ק ס"א רפ"ח (רע"ח) : אוקטוס רז"ר מ"ט לפום בו' :

פרק ו (ה) שגנו חכמים בו' • כל הפרק כוס הוא נמלא דב"א וס"א פ"ז ב"כ ר' אליעזר • ונניסאות שונות • (ג) משמה את המקום • ע' מדרש משלי ט' (צ"ד ע"ג) ללמוד כשאלם מדרג בו ובמורו • משמה כולו • (ג) ומרחקתו מן החטא • ע' מדרש משלי ו"ז (צ"ב ע"ב) ופ"ח וי"ז (צ"ב ע"ב) :

צור"י כל פרטיו ולכל יומה דבר קטן ודבר גדול ממנה
 כמו ריב"ז כ"ל. וזה הפסוק מבוחר במשלי (ח')
 כי הוא מאמר התורה בעלמה הלך חכמה תקרא
 אליהם אישים תקרא וכו' להנחיל אוהבי יש. היינו
 אוהבי התורה. וריב"ז לקיים מה שנאמר להנחיל
 אוהבי כ"ל שר"ד לידבק באהבת התורה למד
 כל דבר ודבר עד כי לא הניח מאומה ממנה
 שלא ידעה הבניה ותקרה וכו"ל. וזהו מארז"ל
 (גדלים ס"ג) ר"ל בן לדוק ואומר עשה דברים לשם
 פעלם ודבר בהם לשמם. ושינה בלשונו גבי עשי'
 אמר לשם פעלם וגבי דיבור אמר לשמם כי בעשיית
 המלות לר"ד להיות בדביקות גדול מאוד ולקיימם
 רק מחמת זווי השי"ת כמ"ש כאשר זוני ה' אלהי
 לכן אמר לשם פעלם. אך הדיבור בהם דהיינו
 לימוד דייקא יהיה לשם הדברים עלמם כמ"ש.
 וכמ"ש שם הרא"ש ז"ל כדי להבין ולהוסיף לקח
 ופסול ולא דק בדביקות כמו שנחשבנו בזה הרבה.
 כ"ל לר"ד להעמיק ולטיין במחשבתו בגשמיות
 הדברים כגון דידימיקין וכן לר"ד לפעמים לישא
 וליחן בנינו של רמאים מה שהרמאי יכול לטעון
 וכדומה. או יתכן לפרש כל דברי הגמ' הכל על
 התורה. דהנה קודם לימוד התורה לר"ד להרהר
 ביראת ה' כדי שיהיה יראתו קודמת לחכמתו וכן
 להתודות על חטאיו כדי שילמוד אחר כך בטהרה
 חבל בשעת עסק התורה אמר ודבר בהם לשמם
 לשם עסק התורה ואף שלא יכוין בעת הלימוד
 שנינו יראת ה' מ"מ כל הלימוד הוא לשם יחוד
 קוב"ה. וכשהוא מייגע ח"ש בדבר הלכה בשפוט
 בודאי השכינה שורה עליו בשעת לימודו ממש.
 כמאחר"ל אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של
 הלכה בלבד. ויתבאר עוד ענין לשמה לשם התורה
 עד"מ. ענין הדבורות העושי' בים דרך אשר האדם
 יושב עליהם ומנהיגם למחוז החסד אשר שם יעשה
 מהם קורות בנין או כלים. וכאשר האדם יושב
 עליהם ומנהיגם למחוז החסד הנה הוא מניל את
 נפשו בן הנהר וגם העלים יבואו לתכליתם. חבל
 אם יבדל מהם אל הים שוב אין לו חיים ועובע
 וגם להם אין מי שיוצילם ויחזרו ואין להם תיקון
 לנחל מגולמי עגים לעורך בנין או כלי. חבל אם

בחורה היינו שלא לשמה עושר וכבוד חיבה • ולמימימים בה היינו לשמה אורך ימים חיבה וכ"ס עושר וכבוד • וע"ס שכל שכרו של הלומד שלא לשמה וכל כוונתו יוחן ממילא להעוסק לשמה • וזה אללו לספל לשכרו הגדול • והלומד שלא לשמה כגון לשם ממון נוחים לו ממון • לשם כבוד נוחים לו כבוד • וכן כל מה שהיחה כוונתו כי"ב נוחים וממלחים לו כוונתו • אבל הלומד לשמה שכרו שמור לו וכל מה שיש להלומד שלא לשמה נוחים לו ג"כ • ח"כ הלומד לשמה אורך ימים חיבה • וכ"ס לכל הכוונות יחד שיש בשלא לשמה שנוחים לו • ולכן אמר תחס זוכה לדברים הרבה • שהוא הכל מה שיש להנות מהחורה בשלא לשמה זוכה בה • ושוד כי זוכה לקיים כל החרי"ג מלות חף אוחן שא"ל לקיים זכ"ה" • וכמחז"ל (מנחות ק"י) כל העוסק בחורה עולה כאלו הקריב עולה וכו' :

ויתבאר עוד זוכה לדברים הרבה (ע"י נפס"ח שפ"ד סכ"ח) ע"פ משאח"ל (ברכות ל"ד): ע"פ עין לא ראתה אלהים וזאתך יעשה למחבה לו • כי כל מלאכי מעלה ואדם נביא או חחה לא השיגו השכר הגדול הגנוז לעוסקי בחורה לשמה • וז"ס סתם זוכה לדברים הרבה • כי אינם דברים המושגים לכוז חיכותם :

ולא עוד אלא שכל העולם ברו בדאי הוא לו • כי אם רגע אחת היה נפסק ד"ת מכל העולם מעוסקיה ושומריה היו שמים וארץ והפכים לתוהו וכוהו • כמשאח"ל ע"ס חס לא בריתי יומם וגו' חוקות שמים וארץ לא שמתי • וגם הרקיע שפ"ג ראשי החיות בכלל • וכמ"ס וחיי עולם נטע בחוכנו כי מיות כל העולם חלוי צמה שנתן לבני אדם תורת אמת זע"ז חיי העולם נטע בחוכנו • וא"כ הלומד תורה אפשר שצאותה רגע כל העולם מתחבטלים וא"כ הוא מקיים עולם ומלואה • (ועי' נפש החיים שפ"ד סכ"ה) :

ויתבאר עוד כפל לשון כל העולם כולו • ע"פ מחז"ל (סנהדרין ז"ס): ח"ר אלכסנדר' כל העוסק בחורה לשמה משים שלום בפמליה של מעלה ובפמליה של מטה שג"ה או יחזיק במשועי יעשה שלום לי שלום יעשה לי רב אמר כאלו צנה

פלטרין של מעלה ושל מטה שג"ה לנטוע שמים וליסוד ארץ • ויוזן ע"ס מ"ס בחגיגה (י"ג) ח"ר בש"ל שמים נבראו תחלה ואח"כ ארץ • שג"ה בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ • ובה"ל ארץ נבראת תחלה ואחר כך שמים שנאמר ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים • ופריקן קשו קראי אהדדי • אר"ל כשבראן ברא שמים ואח"כ ארץ וכשנטן נטת ארץ ואח"כ שמים • ולפ"ז לכאורה דברי צ"ס וצ"ה חמוהים ח"ך לא דקדקו דקשו קראי אהדדי • ובע"כ דזה בצריחה וזה לשכלול • אך כבר כתב הרמב"ן דהשמים דקרא היינו שמים שפל ראשי החיות • והרקיע הנראה לנו נקרא רקיע אלא שאח"כ קרא השי"ת רקיע שמים • ורבינו הגדול וקדוש מו"ר הגאון החסיד מוילנא זל"ל פי' עד"ל כל המעשה בראשית והביא סמוכות מן החורה ומן הגמ' • ולפ"ז בשולם הבריחה שמים נבראו תחלה ואח"כ ארץ • אבל הרקיע הנראה לנו והוא בשולם השי"ת ארץ קדמה • וז"ס ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים • ומחלקו צ"ס וצ"ה על עולם היצירה מר מדמה לצריחה ומר מדמה לעש"י • וד"ל • וידוע מ"ס חס לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי • תוהו לא אך על קבלות החורה כ"ל חף חס היה ח"ו כל העולם כולו בטלים כרגע מלמוד החורה ה' העולם חוזר לתוהו וכוהו • ואמר (שנת פ"ח) ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי וימלו השמים והארץ וגו' • חנאי התנה הקב"ה וכו' ואם לאו אני מחזיר אחכם לתוהו וכוהו • וידוע כי תוהו וכוהו הינו כליזן גמור לכל הבריחה • כי תוהו וכוהו היה אחר הבריחה כמ"ס והארץ היתה תוהו וכוהו • וכבר היתה ארץ וזהו אחר הבריחה קודם עשיה • והיינו מפרשים כי חנאי היה שיחזור לתוהו וכוהו היינו שיתבטל עולם העשיה אבל לא מה שלמעלה • ור' אלכסנדר' הביא רחיה מפסוק שלום יעשה לי • דזהו בשולם העשיה • ורב הביא ראי' חף לעולם הבריחה • שג"ה לנטוע שמים וליסוד ארץ וגו' • תוהו בצריחה דשמים קדים לארץ כנ"ל • דזה ג"כ תלוי בחורה • וכן בפסוק חוקות שמים וארץ וכן בפסוק וימלו השמים וארץ דמזה יליף הגמ' חנאי נאמר שמים

קודם לתוך חוה צבירה ג"כ. ולזה אמר התנא כל העולם כולו ר"ל גם העליון :

נקרא רע אהוב • כיון שהוא המקיים עתה בטסק תורתו כל העולמות ובזיכול נפשה שוחף ליוצר בראשית • וכת"ש במדרש דמיחיד רשתי • רשתי דעלמי שקבלו תורתי כו' (נפ"ה שפ"ד ט"ה ה) : **נקרא רע אהוב** • כי עיקר הוא אם הוא נאהב ג"כ • כי לא די שיהאדם אוהב את הקב"ה כ"ל לרדך להשחלל שגם השי"ת יאהבו היינו שישמור מלוחיו ולך בדרכי ה' למען יאהבו • אבל אם חינו מקיים ככל אשר נאווה ה' חף אם הוא אוהב בלבנו את ה' כיון שאינו נאהב מלאת ה' חן זה כלום • וכמחז"ל (ספחים פ"ז) אז הייתי צעירי כמולאת שלום כלה שגמלאת שלמה צבית חמיה ורדופה לילך להביד שבה צבית חביה • כי צמה שהאמרה שגמלאת אותם שלמים אתה ואוהבת אותם חן זה שלמות לה כ"כ כי אפשר מהמת שהם טובים מאוד לך אוהבת אותם • רק אם היא אומרת שהם אוהבים אותה ומגדת שבה זה ישב לה למעלה • ויבואר עוד כי הנה צברכת אירוסין נאמר שמה השמח רעים האהובים היינו שכל אחד יהי' נאהב מהשני • וידוע מ"ש במשלי (כ"ה) הזקר רגלך מצית רעד • וכנה זהו רק צרעים סתם • אבל צרעים אהובים כמו למשל איש ואשתו נקראו רעים אהובים • שכל זמן שהם יוחר ציחד יוחר האהבה מתחזקת ביניהם • כן הענין לעוסק בתורה שכל זמן שאדם עוסק בה יוחר בתמידות גם התורה מתדבקת בו יוחר • אבל ח"ו להיפך נאמר אם תצובני יוס וגו' • אך זה חינו רק בעוסק לשמה • אבל אם ח"ו מונחו לשם כבוד או פרנסה צדאי הוא אוהב את התורה כי היא פרנסתו • אבל התורה חינו אוהבת אותו • ומחז"ל (פסחדין ק"א) הקורא ספוק כו' ועושה אותו כמין זמר כו' התורה מוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת פשאוני ציך כעבור • מכש"כ אם עושה את התורה כקרדוס לחפור בה שהיא חוגרת שק • כי קרדוס יוחר גנאי מכור • ולכן אמר כלן בעוסק בתורה לשמה שקרא רע אוהב • שגם התורה אוהבת אותו • ואמר רע אוהב אוהב את המקום • יתכן ששי' שיהאדם האדם

שהוא רע אוהב שהקב"ה אוהב את בריותיו ומרחם עליהם בחסדו ומחמת זה יחפורר לאהוב את המקום • ואמר עוד רע אוהב אוהב את המקום פ"ד מליצה כי הנה העבד חף אם טוב לו עם ארצו והוא אוהבו יותר מלדון אחר מ"מ רולה הוא להיות בן חורין • אבל ישראל חפזים ושלמים להיות עבדי ה' באמרת נפשה ושמע • ולכן נקראו ישראל דוגמת אשה כמצוה במדרשי חז"ל • כי האשה ג"כ יודעת שהוא ימשול בה ומ"מ רולה להנשא יותר מהאיש • והה"כ הרמב"ן ואל אישך חשוקתך חף שהוא ימשול בך :

אהוב את המקום • ידוע שהקב"ה מקומו של עולם • וכמו המקום סובל דבר שמונה עליו כן כביטל הקב"ה מקיים וסובל כל העולמות פלוינים ותחתיים צדיצורו צמטת בראשית צמה שאמר ויהי • וכל העולמות לא נבראו רק בשביל התורה ומאמיניה וכמחז"ל תנאי התנה הקב"ה כו' יולק קצ"ה ואורייתא ומאמיניה כולל אד • כמ"ש צוהר • והוא מ"ש במדרש יונתי תמתי יפי' תאומתי לא חני גדול כו' ולא היא גדולה כו' • כי ידוע שהקב"ה מלך עלמו ומזהו הוא נסתר וחינו מושג בשום אופן כלל • ולכן לתאר ח"ו בשום שם וכינוי מהכינוים אפי' בשם הוי"ה צ"ה ואף בקצו של יו"ד • וכל השרפים ומלאכי מעלה שואלים חיה מקום קדשו • אבל כל השמות והכינוים ומה שאנו משיגים במקלה הוא רק מנד התחברותו עם העולם • כיון שם הוי"ה צ"ה פי' שהוא מהוב הכל כל העולמות כולם • וכן כולם • וכן כל כונה צריאת העולם הוא רק בשביל התורה הקדושה ובשביל מאמיניה • וזהו הכונה תאומתי לא חני גדול כו' • פי' בשנים מעת הצריאה ודי למצין מדעתו (וע' גנפ"ה שפ"ד פ"ג צ"ה צ"ג פ"ג) ובעוסק בתורה לשמה גם כן הוא מקיים את העולם ולכן נקרא אוהב את המקום ואת הצריות • חש"ל חס"כ ומשמח את המקום כו' כי הוא רולה ציקומם :

משמח את המקום כו' • ר"ל כי התורה היא שפשוטיו של הקב"ה • וצפת שעוסקין בה הוא עת רגון ורחמים ושמחה וצלה טובה לעולם • ובאר פני מלך חיים • ומשמחתו מטיב לצריות

לבריות וכמ"ש כאשר שש ה' להיטיב לך . ר"ל כשהוא בזממה . אז הוא להיטיב לך . וזה משמע את המקום משמעת את הבריות :

ומלבשרו עגדה ויראהו . ר"ל כי העגוה לא ימויך למנוה כמ"ש בזמנה ח' ריש

פרק ד' רק בטבע מוסבע וירגיש שהוא באמת שפל ונבזה . ויהיה זה כלבוש שא"ל בלתו . ואמר ומלבושתו עטוה ויראהו כמשחז"ל (שנה ע"ז) גלימא שנעשה בו כנולס . לבושה לא בזה . פי' גלימא הוא הבגד העליון שהוא מתכסה בו ובו חינו ניכר מיתוך האברים ולכן נעשה בו כנולס . והוא חינו בתמידות על גופו כ"א כשהולך בשוק או כשישב בין בני אדם מתודבים שלא בשיחו אבל בצינו ובפני צ"ב מסירו משא"ל לבושה שאף בפני צ"ב חינו מסירו . ולז"ל ומלבושתו עטוה . כמדת עטוה לריכה להיות עליו בתמידות כמו הלבוש שלא יסיר אף בפני צ"ב . עטוה ילבש וילבשה . ואמר מלבושתו עטוה ויראהו . כי עקב עטוה יראה ה' . כי תכלית וסוף העגוה כדי לבוא מזה ליראה ה' . כי כל זמן שאין לו עטוה אמתית בתכלית השלימות לא יהי' היראה ג"כ בשלימות והכל בא פי' התורה הקדושה כמ"ש ראשית חכמה יראה ה' . פי' עיקר החכמה הוא יראה ה' (וע' נפיה"ח ע"ד ס"ט דף ג' ע"ד . ועמ"ש לעיל רס"ד מ"א) :

ומבשרו להיות צדיק בו . כי האדם כשרוה להתדבק בהקדוש צ"ה

במדריגה עליונה לריך מתחלה לסוד מהרע אשר נתפגל בניעולי יצרו וכדמיון כלי איסור אם לא יגעילנה להפליט האיסור שבלעה אם ישל המיד בה יחסר אך הכלי באש יוצא ויגעילנה תחלה ויכשירה ואח"כ יבשל מאכליו בה . קן הלז הטמא כל אשר יתנו בזהו יטמא . והך אש התורה מכשיר את הנפש להתחטטת ולהפשע פשע כי הלא כה דברי חלש [ואם לא יעסוק בתורה הנה באש הניבסם יוצא להסיר ממנו הטרפות ולכלוך הטומאה השורה עליו] והתורה מכשרתו להיות לדיק והרע מתבטל . וכמ"ש (משלי ז"א) גמלתו סוב ולא רע . תועלת ח' שהגמלו הסוב . ועוד תועלת ולא רע . כי הרע ילה פי' התורה . וז"ש

אח"כ ומתקתו מן החטא ומקרבנו לידי זכות . כי התיקוה מן הרע ומקרבנו לטוב . וכמ"ש בפ"ד מ"ב היו רץ למנוה וזכות מן העצירה שמטה גוררת בו . שלא די באחד מהן או בצריחה מן העצירה ומהמנוה לא יצרח . או בצריפה אחר המנוה ואחר עצירה לא ירדוף . כי האדם עלול מאוד לחטוא וכשרוה להזהר לריך צריחה . ומן המנוה רחוק מאוד ולריך לרדוף . וז"ש ומתקתו בו' ומקרבנו בו' . כי התורה אנוי מגנה ומללי (סוטה ד"א) ומנוה אנוי מגנה ולא מללי . והוא ע"ד דמיון . כי הנה הרופא יכול בנקל ליתן שמירות ולהזהרות במאכל וכדומה לאדם בריא שלא יחלה . וזה הרפואה יש במנוה כי המנוה פי' עוסקו בה רוח ג"ע מסבבו גם בחייו . ולא יכול הרע לגנוע אליו כמ"ש בזמנה כל ישראל פי"ט . אבל התורה היא יוצר גדולה כמו מי שהוא כבר חולה והוא מסוכן מאוד ולריך לרופא צדיק להשדל מאוד להצילו ולרפאהו מבלי רחש שזח . קן התורה לבד אשר מגינה שלא יחטא האדם כל"ל גם אלולי אחר שחטא מכשרתו להיות לדיק ולטוב בתשובה כי היא מכלה את הרע . וכמו שבעולם הזה המנוה צורחות מן האדם לפי טבעו נפש הבהמית והעבירות רודפות אחריו כמאחז"ל בול ועריות שנפשו של אדם מתחווה בו' . קן בלימוד התורה לשמה חרבה העבירות צורחות ממנו כי תמיד רוחה בתורה עונשן וגודל חומתן וגודל משלות מי שאינו עובר עליהם והמלית רודפות אחריו כי יראה לנפשו חובה לעשותם כתיקון ושיהיה נאה דורש ונאה מקיים בלי סיג זכה וצרורה . וז"ש ומקרבנו לידי זכות . פי' שהמנוה שיפשה יהי' אך ונקי מכל סיג :

צדיק חסיד ישר וגאמן . הנה האדם מיוס הולדו עד שזכו לעפרו אשר לוקח משם לריך ללחון היצר לבד ליכדו במאורתו . ודבר זה ביכלתו לעשות אם כל ימיו מתאמץ ללחוס מלחמתו ולא יתרפה מהביט בכל דרכיו שלא יוכל לנודו ולקחת נפשו משם . כי היא"ל מלומד מלחמה מנוצר . ולכן מאוד לריך להתבצר עליו . ואם מתבצר עליו ואינו נוטה כלל מדרך התורה הוא הנקרא לדיק . ואם יציגל בזה ויוסיף עליו זעירות נקרא חסיד .

ולהיפך אם קילקל מעשיו ח"ו אז הוא פוגם כפי שרשו בעולמות עליונים . כידוע ל"ח בזה"ק . והוא מוקף ומלוכזש בשעת מעשה ברוח טומאה מביהם וכמ"שח"ל (סו"ט ג:) מלפסחו והולכת עמו . ומוכרת לקבל עונשו בניהגם כפי גודל הפגם שלו עד שיתרפא מחליו ומפגם שפגם בנפשו . ולכן נקרא הניהגם עלוקה שהיא מוללת הדמים הרעים וח"כ מחה . כן מקבל עונשו ע"י אוחן המזיקים שנבראו ע"י מעשיו וח"כ כלים ומתים . ולכן אין שייך לזה מחילה וותרנות שכך טבעם . אבל מי שטוסק בתורה לשמה אינו לריד לכל זה שאע"פ שהי"ר רודף אחרייו להחטיאו התורה מרחקת אותו ממנו . ולא עוד אלא שמקרבחו לידי זכות :

ונרביץ ממנו עצה ורשייה בינה ונבורה .
 וע"ד מחל"ל (עירובין י"ג:) נוח לו לחדש שלח נברא כו' ועכשיו שנברא יפספש במעשיו . ואמרי לה ישמש במעשיו . ר"ל כי בודלי היה נקל להנשמה קודם שנבראת שהיתה נהיית מזיו השכינה בלי שום עמל וסורח . ועכשיו שנברא הי' בודלי לטובת האדם שיברא לכל יאכל והמא דכסופא כידוע . ע"כ אמר החנ"ח כי קודם שנברא בודלי היה נוח לו בלא שום טרדא להיטות מזיו השכינה . ועכשיו שנברא יפספש במעשיו . ר"ל הנה בא בשכרו ע"י מעשיו והמא דכסופא לא יאכל עוד . ורמז במלת עכשיו היינו לריד האדם להחזיק עלמנו בכל יום כאלו עכשיו נברא והימים הראשונים כלא היו ויתחזק לעבודת הבורא מחדש כמ"ש (ההלים קמ"ז) ואנחנו נברך יה מעשה וכו' . ומ"ש יפספש במעשיו אם הלך בדרך הישר ועשה מעשים טובים . אך בעוה"ר הי"ה"ר מטעה את האדם ומסמא את עיניו לראות על רע שהוא טוב ולראות אך לעינים ולא על חובן הדבר אם טוב ואם רע . לכן אמר ח"ל ישמש במעשיו . כמו המשמש בצבר הנרליית למראה העין טובה ומקפה והוא ממשמש אותה בדיו לבחנה אם חזקה היא בלחמ"ת כן לריד האדם לעיין ולרדקת תמיד בכל מעשיו אשר יעשה אם טובה היא בלחמ"ת ורלויה לפני השי"ת . לכן אמר גם כאן ב' דברים . עלה וחוש' . עלה לידע איך להחנה במעשיו . וחוש' היא עלה היותר עמוקה .

כמ"ש

אך כל זמן היותו חי על האדמה הוא בטורה רב במאור מלחמה . ולכן קראו חכמים מיתח לדיקים מה נפש' כי אז ינוח על משכבו . ועם היות שחל"ל (ברכות ס"ד) ת"ח אין להם מנוחה בעוה"ב ב"כ אבל שם אין מלחמה וטרדא רק קיבול שכר . אך הטרדא היא קודם כיבוש ילרו אבל אחר כבוש ילרו והוא לעבד לו וההרגל יתהפך חליו לטבע אז אין לו עוד מלחמה . רק בניה שלום משכנו וישמח בצורלו וכמ"ש לעיל בפי' (ההלים י"ז) אור זרוע ללדיק ולישרי לב שמחה . האור זרוע ללדיק זרוע שסופו ללמוח אך עתה עוד הלך ינך וזכה . אבל לישרי לב . היינו שלבם כבר חלל בקרבם וישר בטבע . אחרי נלחו את המלחמה להם שמחה בעשותם . ועכ"ז הי"ה"ר עוד לא ישיב רוחו ממנו בכל רק עדיין יפספ מקום שיוכל ללכדו . אם לא שרגלי חסידיו ישמור ה' ישעמידנו על עמדו שלא יכשל . וע"י ביקש דוד (ההלים י"א) לב טהור ברה לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי . יראה בצקשתו שלבו יהי' טהור עומד על עמדו . ורוחו יהיה נכון לשון מכוון הכסא ולשון כן וצמים שיהי' על יסוד נאמן . וכמ"ש ותקעתיו יחד במקום נאמן לשון קיום תמידיו וחוקו וח"ש לדיק . וח"כ חסיד' וח"כ ישר בטבעו . וח"כ נאמן ר"ל נאמן כמ"ל :

ומרחקתו מן החטא .
 כבר פי' (ע'י) כמ"ח פ"ב בשע"א . וכן שע"ב ס"ח דף ה) לעיל על מחל"ל (ב"ק ט"ז:) כל האומר הקב"ה וותרן יוותרו חיי . ולכאורה יפלא הלא גם באדם יש בו מדת הוותרנות ומכ"ש בהבורא ית"ש . אבל הפנין הוא ע"ד משל כמו שטבע האדם שאם יאכל דבר המזיק לו בודלי יזיק לו ולא שייך לזה מחילה . כמו כן הענין כאן כי כל העולמות כולם מסרם הקצ"ה שיהי' בנינם והריסותם וקיומם רק במעשה האדם . מחמת שבו כלולים כל העולמות כמ"ש נעשה אדם היינו שכולם נחנו חלק בהאדם . ואם הוא עושה מעשה טוב גורם שמתרבה ומתוסף אור בכל העולמות כפי שרשו . וזה שכרו שנותנים לו כל העולמות עם האורות שנתוספו על ידי מעשיו הטובים ומחטתן בהם . וגם בחייו הוא מסובב ומלוכזש בשעת מעשה באור מקיף של אויר ג"ע .

כמ"ס הרמב"ן ע"פ (איוז י"א) כי כללים לחושי' - פי' לטיין במעשיו בעלה עמוקה אם המה באמת טובים ולא אך למראה עין - ובינה טיבין דבר מתוך דבר בזה - וגבורה אח"ל להתגבר על הילך בכל עוז - וזה יהיה הכל ע"פ התורה - שנאמר לי ענה וחשיה אני בינה לי גבורה - וזה מאמר התורה במשלי כי אם ירלה הילך להטותו מני דרך ולהראות לו על עזירה שהיא מלאה כמ"ס (ברכות ס"א):

ומגלין לו רזי תורה • ונעשה כמעין שאינו פוסק ובנהר שמתגבר והולך והיה צנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו • ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים : ב (ד) אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת

מצפה יהושע (ד) אריב"ל בכל יום ויום בת קול בו • מדרש שמות רכב פסא פמ"ח פ"ג • מדרש איכה רכס פתיחה א' ל' • מדרש פנחסא פסא פ"ג :

ומגלין לו רזי תורה : ונעשה כמעין שאינו פוסק ובנהר שמתגבר והולך • (בדעשקות ונכספ החיים הגו' כמעין המתגבר וכו') ע"פ מ"ס (משלי כ"ט) מעין נרפס ומקור משחת לדיק מט לפני רשע (וע' מדר"ש) • אשר כמו המעין שנסחס צרפס וטיט והמעין מתגבר והולך אשר מרוב חוזק המים יפתח הסחימה ובמרוצתם העפר תמס יהלוך ויושב כמו צראשונה • כן הצדיק המט לפני רשע בזדלי לסוף יתגבר הצדיק ויעלה כבתחלה וכמו כן אש"פ שטעבע האדם בטיט היון בעמק הרע אך אם יצטוק בתורה לשמה

בזהרר לטוף יתגבר הטוב על הרע כמ"ס חז"ל המאור שבה מחזיר למוטב • וזהו כמעין המתגבר • ואמר כנדר שלינו פוסק ומתפשט והולך כן יפולו מעיינותיו חולה בתלמידים רבנים • (וע' נפ"ח טע"ד פ"א דף ט"ו ע"ג) :

ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים • כי התורה יותר גדולה אפי' ממעשים טובים (וע' נפ"ח טע"ד פ"א י"ד ע"ג) ועוד אמר בפסחים (ט"ו): רבא רמי כתיב כי גדול עד שמים חסדך • וכתיב כי גדול מעל שמים חסדך • הא כילך כחן בעוסקין לשמה כחן בעוסקין שלא לשמה • כי העוסק בתורה שלא לשמה עדיין הוא מסור חתה הטעבע לכך כתיב רק עד שמים חזל אם הוא עוסק לשמה הוא למעלה מהטעבע וכולם מסורים וכנעשים ח"ל לכך כתיב כי גדול מעל שמים וגו' • וז"ש כחן ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים (וכן פי' המדר"ש) :

אריב"ל בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב • כי אחז"ל (שבת פ"א): ה' שמות יש לו כו' • א"ר אבהו הר סיני שמו • ולמה נקרא שמו הר חורב שירדה חורבה לעובדי גלולים בזמן מחן חורה על שלא ראו לקבלה • וא"כ כ"ס ח"ו כשאין ישראל מקיימין מה שקיבלו • ולכן אמר כחן מהר חורב • והנה בזורנו זה רב ההמון פורשים יוד

לי גבורה - היינו אז הילכ"ר יעוררו ע"י תאזה : ואמר ומהיך ממנו ענה כו' • שנא' לי ענה וגו' • אש"פ שזה הוא מאמר התורה עכ"ל מוכח שנס בעוסקי' קן כי קב"ה ואוריינתא ועוסקי' חד הוא • וכל איש ההנהגה בה נקשר בה ונתלבש במידותיה • וכמו שכתורה לי ענה וגו' • קן גם ממנו נהיין ענה וגו' : ואמר אני בינה לי גבורה • כי ידוע שהתורה מתשח כחו של אדם (פנהדרין ד"ו): א"כ ע"י בינת התורה ועמלו בה יכול ח"ו לחשוב האדם שיחיש כחו ויקשה עליו כח הבל • לכך אמר אני בינה ועכ"ל לי גבורה :

וגותנת לו כו' • (וע' נפש החיים שער ד' פ' י"ח דף ח' ע"ד) :

ומגלין לו רזי תורה • כי באמת כל הרצין וסודות התורה המה מפורשין ונגלין ממש חזל טח מראות עינינו וגם בנגלות התורה לפעמים אדם יגע על דבר קטן וקל מה שלאחר שהוא מבין הוא עומד במשחא ומתחמה על עצמו על מה זה ע"ה הרבה שזה והלא דבר פשוט הוא • אך האדם לפעמים מוכס בסגורים • ואם ישקוק בה לשמה יגל ה' עיניו ויסיר ממנו מסך הערוזן • וכמ"ס דוד (תהלים קי"ט) גל עיני ואביסה נפלאות מחורחך • ובמ"ס והאר עינינו בתורתך • וזה שאמר

מן החורה על ידי טענות ערדת הפרנסה. חבל
 בחמת הלל זה היה גם טענות עובדי גוליס צעת
 מתן תורה שלא קיבלו את החורה. יטן כי היחה
 מסנגרת לפרנסתם איסור הרצחה וכדומה כמ"ס
 במדרסים. וח"כ כשישראל
 עמו וחמרו פה אחד נעשה
 ונשמע הלל קיבלו אף הם
 חזיק להם לפרנסה. וח"כ חיך
 יעוצו במלוה היותר גדולה
 נגד כולם בשביל הפרנסה.
 לכן קראוהו חורב צכאן:
 מעלבונה של תורה שכל
 מי שאינו עוסק בתורה

(ס) אוי להם לבריות מעלבונה של
 תורה (ו) שכל מי שאינו עוסק
 בתורה נקרא נוזף שנאמר (תנ"י יא)
 נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת

מצפה יהושע (ס) אוי להם לבריות כו'. ווס"ק
 שזוט ס"י. (ו) שכל מי שאינו עוסק
 בתורה כו'. וז"ל הקדוש מנודע (ר"ל ע"כ).

ולבצו לא כן יחשוב כי נוטל שכלו ומטמאו בהבלי
 עולם. והוא כמו איש המוטל חס אשר כבד אותו אדם
 גדול בו וניתן אותו לטיני המכבד על פי חזיר. וכדי
 ציון. ואמר חס זהב באף חזיר אשה יפה וסרת
 טעם. כי בחורה כתיב
 אני חכמה שנתתי ערמה.
 שכל הערמימיות של אדם
 לריך להיות רק בחורה
 ועבודה. ואם הוא ח"ו
 משעבד שכלו בעיני עוה"ז.
 הוא דומה לחזיר המזכר
 באשפה שאם יש לו חס באפו
 יכול יוחר לנצר בו עוד.

כי הכנס הוא מחכת חד ויכול להצוק בו אשפתות
 ביותר. כמו כן באדם הזה שכל מה ששכלו יוחר
 גדול חסרונו יותר גדול מחמת שיכול להעמיק
 יותר בעיניו הבלי עולם ר"ל. וכמו אשה יפה
 וסרת טעם כי כשהיא יותר יפה יותר מהטיחה.
 [א"י"ה יעיין הקורא בפסר בית דוד (דרוש י"א 77
 ס"ז ע"א) מה ששמע מרבו הגאון המהר"ם וז"ל].
 והנה עומק כוונת המקרא לפי פשוטו הוא להיות
 כי כל תכשיט מליוה מין שיהיה הנה נגרע ערכו
 ושללה מדרגתו בהיותו נתן על גויה החזיר. יטן
 כי לא יחטטר החזיר בהנה ולא חוגלד תפלתו
 כאשר יותן רצידי הזהב על לוארו לבעבור כי אין
 זה מגדרו. אולם עכ"פ בהיותו נתון על מקום
 אחר בזולת האף הן לא ימלא בו רק מין זה
 מהפחיתות לבד. והוא השפלת יקרתו. חמנס
 בהיותו נתון על האף אשר הוא האצר המיוחד
 אליו להיות נוצר בו באשפה ובמקומות המנואלים
 והמסוכפים המלאים קיח לואה כי אז מבלעדי
 הפחיתות הנזכר למעלה משפלת ערכו עוד נוסף
 ע"ז כי עתה הננס עצמו יהי' לו לכלי להיות נוצר
 בו באשפה וכדי ציון. ככה לעומת זה היופי באשה
 עס כי זה למעלה ולכבוד יחשב לה. כמ"ס בהיותה
 סרת טעם. והכוונה שהיא חסירה דעת ובשעון
 חנהג. כי אז לא לבד כי לא למעלה ותפלת יחשב
 לה. כי אף גם זאת כי לחסרון מופלג הוא לה.
 יטן כי ע"ז היא מעותדת אל החטא והקלקול
 להיות

נקרא נוזף. הטובה כמו אם איש בליעל יבייש איש
 חכם ולדיק ויקרא אותו נגז רוצח בפני כל אף כי ההמון
 כולם יכירו וידעו כי שקר ענה בהחכם והחכם ג"כ
 יודע שאין מי שיאמין להבליעל וא"כ לא נתב"יש החכם
 כלל-היתכן שנ"ה הלא החכם לא קיבל כלל ציון מזה
 ולזאת לא יגיע טעם להבליעל מאומה. כן החורה
 בחמת ח"ונה בגדר שחלטו בה עלבון. אך אהנה
 נשים על לבנו הלא לקחנו אותה ממרום ולא נתנה
 למלאכים ואנו עוזבים אותה הלא כעלבון יחשב.
 אבל בחמת אין זה העלבון רק לענין זה שהעושה
 כן ראוי לעינש גדול והוא הבליעל ונקרא נוזף וז"ס
 מעלבונה של תורה שכל כו'. ר"ל לענין זה נקרא
 עלבון שהוא נקרא נוזף וכו' :

אז יאמר חס זהב כו'. כמו שר שנתן שכלה שחטה
 כדי שתמשול בו והוא בטוח ברוב שכלה שחטה
 אותו לתכסיסי גדולה ביתר שאת ויהיה לה הכבוד
 כאלו היה בעלה שר מיוס הולדו ומ"מ תמשול היא
 בו. כן נתן הש"ת את החורה תשוקת כל העולמות
 וחמדת המלאכים להאדם השפל. והחורה חטה
 אותו ברוב לקחה שיהיה גבוה יותר ממלאך אלהים.
 ואם לא יאצה לשמוע לה הנה פונס הוא את
 החורה. ומשפיל את עצמו ואת החורה. והוא
 כחם שחופר ב"ה החזיר אשפתות. אך העוסק בה
 מתעלה וכו' אח"ו וכל העוסק בחורה ה"ז מתעלה
 כו'. כי תוכל להגביהו יותר ממלאכי השרת
 ד"ל. והנה נתן ה' לאדם שכל למטן יסכיל בחורה.

להיות מופקרת לכל אחרי כי הרעת אין לה להזכר מחסל [כן שמעתי ביאר המקרא מאדמו"ר זוקל"ה עכ"ל בספור]. (ועי' נפש החיים עשר ד' פ' כ"ג דף י"א ע"ב):

והלהות מעשה אלהים וגו' א"ת חרות אלא חירות. שאם היה הדברים כמשמטן היה לריך לכתוב חרות בלחוח. ועוד דמקרא מיותר הוא כיון דבכתב הלוחות חייבין מסתמא הוא חרות. (ועי' עוד נפש החיים עשר ד' פל"ג דף ט"ז בהנ"ל):

שאין לך ב"ח אלא מי שעוסק בתורה בו' כי הפורק ממנו עול תורה נותנים עליו עול דרך ארץ בו' הרי מלאה שיותר נוח לו עול דרך ארץ וכו' מעולה של תורה ומבזה את החורה שהיא מעשה ה'. זהו מעלבוניה של תורה. והנה האדם לעמל יולד זכה לעמל חורה וח"ל לעמל דברים בטלים כמצואי

לאו ולאחר בחושך הגלו-פי' אוחן האסורים ומוקפין ברוח הטומאה של הילר מקליפות הני"ל שלכן נקראו קליפות כי המה סביב הקדושה מתהלכים קליפה המסבבת את הפרי ואין נכנסים ח"ו בקדושה

בזה שהכל דשין בו. תורה ניתנה לו במתנה והחורה שלו. וזו שכרו ג"כ. ולכן הוא צן חורין: הלומד מחבירו בו' . אפי' אות אחת בו' . מהק"ו מדוד שלא למד מאחיטופל רק שני דברים בלבד לבחורה אין למדין ממנו על אוח אחת. אבל הענין הוא כמ"ס בזה"ק קוב"ה ואורייתא ועוסקיה מד הוא. כי ידוע שהוא ורצונו מד והחורה היא רצונו והנשמות הם דבוקים בו ית"ש וכמאז"ל מאן דנפש מגרמי' נפש וכל נפש מואמין בחורה שרש ששמתו מדויק וגלחו צנן המי"ס הנלמדים וגלחו בלות ח' מן החורה שממעל לכל העולמות כולם ונשחלשלה כחבל עד למטה בעולם השפל הזה ורצונו מדויק למעלה שרשו כמ"ס יעקב חבל נחלתו כחבל הקשור למעלה וסופו יורד עד למטה: ואם ח"ו הוא מקלקל בחיזה גילוף מהנפש בעצירה שחייב עליה כרת מיד נפסק אוחו הילוף משרשו מהחבל שהיתה דבוקה בו עד הנה. וזהו ענין ונכרתה הנפש ההיא פי' הילוף הקטן שעשה בו העצירה. אבל לא ח"ו שנכרתה כל הנפש משרשה כי החלק הנשאר עדיין מושרש וגלחו בזה"ק ומלאת אוחו מן החטא. וכמ"ס ברעיא מהימנא ע"פ לאמר לאסורים

מעם . ואומר (שמוס ל"ב) והלחות מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלוחות . (ו) אל תקרא חרות אלא חירות (ח) שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה וכל מי שעוסק בתלמוד תורה (ט) הרי זה מתעלה שנאמר (במדבר כא) וממתנה נחליאל ומנחליאל במות : ג' (י) הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת צריך לנהג בו כבוד שכן מצינו בדוד מלך ישראל שלא למד מאחיטופל אלא שני דברים בלבד (יא) קראו רבו אלופו ומיודעו שנאמר (תהלים נ"ה) ואתה אנוש בערכי אלופי ומיודעי והלא דברים קל וחומר ומה דוד מלך ישראל שלא למד מאחיטופל אלא שני דברים בלבד

בצפה יהושע (ו) אל תקרא חרות בו' . שירובין (ג"ד). מדרש שמוס רבש תשא פמ"א . וכן ויקרא רבה טעור פמ"א . וכן מנכר רבש נבא פ' י"ד (דף ר"ט) מדרש סיר פסירים רבש ח' י"ד . מיקא ר"א פמ"ו . תנא דנ"א וזשא פ"ד . וזב"ק ויקרא ו' ע"ב . וכן ק"ת (קפ"ו ע"א) תיקוני וזכר תיקון כ"ו (ג"ד ע"א) בסוף תיקונים תיקון ו' (קמ"ס ע"א) . (ח) שאין לך בן חורין בו' . וזב"ק תיקונים (ע"ד פ"ב) . (ט) הרי זה מתעלה בו' . שירובין ג"ד . וזב"ק (י) הלומד מחבירו פרק אחד בו' . עי' כ"מ (ל"ג ע"א) : (יא) קראו רבו בו' . עי' סנהדרין (ק"ו) ק"ל דוד לאחיטופל רבו . פ"ט .

בסנהדרין (פ"ג ט:). והמקבל עולה פורק ממנו עול עולם ומרוויח עוד שאינה עול בלמך כי כל מה שהוא עושה לעצמו עושה. וכמ"ס משל למלך המוכרית עבדו למנות זהובים כל היום . ובעד זה נותן לו שכר וגם הזהובים שמונה גם המה נותן להעבד. ואם לא יתפזז למנות יעניש

אוחו . והלא מודע כי לא עבד רק לעצמו כי מנה הזהובים שלו ולא עבד הוא שמו כ"א צן חורין . וכן כל העוסק בחורה מתעלה. ואמר ממדבר מתנה כדח"ל (שירובין ל"ד) אם משי"ס אדם עצמו כמדבר

בקדושה עלמה. ואפי' צהיכלות הקדושות חינו נכנס רק הקטרוג שלהם כידוע צוה"ק. וזמו שח"א לאכול את הפרי אם לא שיצבור תחלה את הקליפה הסובבתו. כמו כן צמחי אלהים רוח נשברה שפי' צוזה על רוח הטומאה

המלפסת וסובבת אותו. וזהו לאמורים לאו. ולאשר במושך הגלו. כי המה מחשיכו סביב הקדושה כענין ואין מנה לו. ואמרינו שם ברע"מ כעננה דמחפח על שמשא. פי' כ"א יתן דבר המחשיך על הכר אין האור יכול לעבור דרך שם. אבל הענן המחשיך נגד השמש עכ"ל חינו מחשיך איהו כ"כ עד שמחמת זה היתה מושך בפולם כלישון לילה כי אור השמש מאיר מעט דרך הענן. וכן הענין כמלחול סוטה (כ"א) עבירה מכבה מזה ואין עבירה מכבה תורה ע"ס. וכמ"ס כי כר מזה ותורה אור. כי המנוה אינה יכולה לעבור והאיר דרך הפסק ממחית העבירה והקליפות המחשיכים נגדה.

אבל נגד התורה המה רק כמו עין נגד השמש כי אור התורה נוקב ועובר גם דרך הקליפות. ושומרת לאדם ומיליו מן הרע הרואה להתדבק בו עוד. אבל זה הוא רק באנשים שגורש נשמחם עדיין נחמו ומדובק בחורה הקדושה וצחיים הנלחמים ועי' נקשרים בקשר חמיץ ומזק בהקב"ה. אבל אחת שמנו חול' שאין להם חלק לעוה"ב כלל הם נכרתים מהקב"ה ומהתורה לגמרי. והנה את אחיחוסל מן חול' צ' בסנהדרין (ז' ע"ט) מלוחם שאין להם חלק לעוה"ב. וז"ש הקל וחומר ומה דוד מלך ישראל של למד מאחיחוסל חלף שני דברים בלבד היינו מאחיחוסל שאין לו חלק לעוה"ב. ולמד ממנו

שני דברים בלבד. וז"ל בלבד שאוחם הב' דברים לא היה חלק עלמות. נפשו המדובק בשורש. כ"א דברים חולה לו כי לא היה לו חלק בחורה וכנ"ל. ועכ"ל נהג בו כבוד ק"ו להלומד מחבירו שהם שניהם יחד חציריים מדובקים בקשר

אחד דבק"ה ובחורה שפי' דיבור אחד ולוח אחת בלוח ההוא מתדבק בהם יחידך ובשורש כל הנשמות שהם למעלה מהעולמות ועשה הכל ח' המדבר והדיבור והקב"ה כביכול נ"כ מתאחד שם וכנ"ל. עכ"ל שריך לנהוג בו כבוד. ויחפרש עוד אמרם שני אחיחוסל שני דברים בלבד. כי הגה האדם קשור למעלה כשלהבת בנחלת והמאבד נפשו מקלקל כל העולם. כי קב"ה ואורייתא

חד. ובדבר רוחני כזה ח"א לחלק חלק רוחני מן הכל. וזה ענין ערבים זה בזה. ומאבד נפש אחת כו' והמקיים נפש אחת כו' קיים עולם מלא. וכן אם חסר אוח אחת בס"ת ג"כ פסול כי אוח ח' כולל הכל. כי קשור הכל קשר אחד. וכ"ש בא"ס ב"ה ח"א ללייר כלל חלק. וא"כ הלומד אוח אחת כאלו למד התורה כולה. אבל אחיחוסל הנפרד משורש וכנ"ל. ולכן חללו הב' דברים שאמר המה רק שני דברים בלבד ולא בכללות התורה. ודי למצין מדעתו :

ואין טוב אלא תורה. שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם. ר"ל לקח טוב שהיא מריפח זבינא. ואם היו רואים לקומה לא יערכנה כל כסף וזהו ומכ"ש נתתי לכם במתנה בלא מחיר. ח"א הלא תורה שחורתי אל תפוזו :

כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל בו' תשתה בו' תישן בו' אשריך בו'.

הוא

מצפה יהושע (יג) ואין כבוד אלא תורה. חולין (קל"ג ע"א) לני' ספי' שם. מדרש שמוס רבה פלוג פלוג. הכל יבי אלו' רבה פ"ב. שנאמר שמוס ל' כבוד וגי'. ופי' שם עוד. וזו"ק פנתם רע"מ רכ"ג ע"ב. פקדמת סיקוני וזכר (ר' ע"ב). (יג) ואין טוב אלא תורה. ברכות (ה' ע"א) ופי' : (יד) כך היא דרכה של תורה בו'. מדרש הגה פת כח סו' ג' וז"ק פנתם רע"מ (רע"ג ע"ב) סיקוני ביו"ס (פ"ד ע"ג ע"ד). ועל הארץ תישן. וז"ק וימי (רע"ג) ושם פנתם רע"מ (רע"ג ע"ב). רכ"ס ע"א.

הוא כמבואר במדרש העולם ע"ס ויזר יעקב חזר לשון מחשבה כמו בדבר אשר זדו - ר"ל האדם הושב מחשבות להחזיק בה - ויבוא היל"ל ואומר מה תעשה לנביך הזועקים ללחם ופורש חין להם וגם אחת מה תעשה הלעיטני נח כו' - ולנ"ח כך היא דרכה ש"ח - חס על הדרך אחת עומד להתקרב אל ה' הלא תדע בשם תחלוא מואכלים ערבים ומגדים והעמוני עולם כל הימים שהי' מוטרת בהם ולא תוכל להתעלם מהם

אתה עמל אם אתה עושה בן אשריך ושוב לך (פו) אשריך בעולם הזה ושוב לך לעולם הבא : ה אל תבקש גדולה לעצמך ואל תחמוד כבוד יותר מלמורך עשה ואל תתאוה מצפה יהושע (פו) אשריך בו [ינכו] (מ' ע"ג) :

אשריך בעוה"ו - ואמר לקמן אבל אחת אל תבקש גדולה וכו' :

אל תבקש גדולה לעצמך ואל תחמוד כבוד - ע"ד שפי' במשנה הקודמת - ושלח חאמר הלא עשית שלא לשם כבוד והתנאי הבטיח שסוף הכבוד לבוא וס"ב באלמע עסקך בתורה תחפון והודע חס שלא ה' הלאה במעשה ידי אשתך וכדומה לנ"ח גם בסוף אל תבקש גדולה כו' - וכן אמר דוד חך סוף ומסד ירדפוני כל ימי חיי ולא חיי הרוף אחריהם כמ"ש במ"א - ואמר כל ימי חיי - ר"ל חפי' לבסוף וד"ל - וכן יעקב אבינו ע"ה לא ביקש רק לחס לאכול ובגד ללבוש שהוא מדברים ההכרחים לו חייב כי יעקב סילק ח"ע מעוה"ו ונטל לעלמו עוה"ב כמבואר במדרש - והקב"ה נתן לו עושר וכבוד מדברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ו כו' כמ"ש במ"א - אבל כשיקש יעקב לישב בשלוה מיד קפץ עליו רוגזו של יוסף כמבואר במדרש כי חין מן הדין שיבקש לו יעקב גם עוה"ו וכל - וכן ר"ח דן דוסא היה די לו בקב חרובים כו' כי לא היה רולה ליטול יותר מעוה"ו כי חין זה חלקו - וז"ש אל תבקש גדולה לעצמך ר"ל כי חין לו לבקש זאת וכל - ואם לא יבקש לו סוף הכבוד והגדולה מעלמם לבוא - (וע' נפס"ח ע"ד פס"ד דף ז' ע"ג) : יותר מלמורך עשה - ר"ל יותר ממה שהורגלת מקודם כי בכל יום חוסף עוד אומך בשלימות ממה שאהה למוד ורגיל עד עתה : ואל תתאוה לשולחנם כו' -

וחזר חקבל עליך ללמוד חף שלא יהיה לך רק פת חריבה מטובלת במים ומלח ולחן כסות בקרה - וז"ש תאלל תשתה לשון עתיד ובחורה אחת עמל בלשון הוה - ר"ל שתקבל עליך בעתיד שתאלל פת במלח וכו' ומ"מ בחורה אחת עמל - ועכ"ז אם יעזור לך השי"ת אטו לדיקי דחלי חרי עלמא מי סני לכו (סוריות יו"י) : ותזכה לשתי שולחנות - ויכול להיות אשריך בעוה"ו ג"כ וסוד לך לעוה"ב - או-יפורש השניו מעתיד לכוה - כי הנה האכילה ושינה היא מפלה על האדם כמו שדרשו ע"ס ויפל אלהים חרדמה על האדם וכן באכילה דוגמתה - ע"כ כל שמטט במפלה יותר משונה ושיאחר לו עת ללמוד תורה - ויאלל חך פת במלח וכו' שהוא דבר פמוכן וח"ל למרוח להכינו ולעסוק בתורה אותה שעה שהיה לריד על חיקון המאכלים - וגם אילתך קו לא תחנק עלמך לאללה חייב רק תאמרה ולא תניח עבודה לימודך מיד בהחלת רעבונך - כי עוד היום גדול ויהיה זמן לאכול - לכן אמר בלשון עתיד תאלל אבל בתורה אחת עמל בזהו כי התורה כל תאמר לשלמה - כי כל רגע חין להשיב אחרי עברה - ואם אחת עושה בן אשריך בעוה"ו כו' - כי באמת גנאי גדול הוא לאדם ענין האכילה כי יקח דבר בשמי ויתנהו במעיו וזהו חלוי חיותו - והלא נשמחו חלק רוחני בזדיל בזה תבון לזה - חך ההכרח לא יגונה - אבל תוספת ומותרות אכילה הוא סבלות האם חמנו להתבזות - וחכס חמיטי ישמח במעוט מותרות

אבות פרק ו

כי היתה ר' יפתחו לחמו צטיני עוה"ז להעשר
 באמרו הלא עשירים קונים להם חיי עוה"ב ע"י
 הדקה שפוסים וגם מתענגים בעוה"ז. וגם היתה
 אם היית כמוהם ולא מחובצני בעמ"ד היית כאלה
 מהם. לזה אמר אל התלמוד

הלב: באימה ביראה. כי ח"ך לא יחמו חיל
 ורעה בהעלנו אל לבו שאפי' הכה"ג לא היה לו
 רשות לכנס לפנים לבית קה"ק רק ציוה"כ מחמת
 ששם היחה עיקר השראת השכינה ח"כ עתה שנתח
 ד"ח של הלכה שאח"ל ששם

לשלחנם של שרים ונאמן הוא בעל
 מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך: ו גדולה תורה יותר מן הבהונה
 (י) שהבהונה נקנית בעשר' וארבע
 (ח) והתורה נקנית בארבעים
 ושמונה דברים. ואלו הן בתלמוד
 בשמיעת האוזן בעריכת שפתים
 בבינת הלב באימה ביראה בענה
 בשמחה בטהרה בשמוש הכמים
 בדקדוק חברים בפלפול התלמידים
 בישוב במקרא במשנה במעוט
 סחורה (ט) במעוט דרך ארץ במעוט

מצפה יהושע (י) שהבהונה בכ"ד. מדרש
 ויקרא רבה לו. י"ד. דברים רבס
 סוף. פ"ו. במדבר רבס פ' ט' (דף ר"ט) פ"ט.
 מדרש החינוך נמנר כ"ד ע"ט. (יח) והתורה במ"ח.
 מדרש ש"ס רבס ע"ט וזוליס מן לבנון. מ"ח שפטים
 ספוס בתורה ב"ר ב"ר. כנגד מ"ח דברים שהמורה
 ניקיים. (יט) במעוט דרך ארץ. ע"י ח"ס ישימ
 יומא (פ"ט ע"ב) ד"ס השוכס.

כצדיק ויחיה בו. וזו צ"ה לקבוע הלכה כמותן
 מפני שמוחין ועלזין הן בו:
 בשמחה. כי הולמד צטמחה
 צטעה' ח' ילמוד יותר הרבה
 ממה שילמוד צמחה שפוח
 צעלכות. וגם כי התורה היא
 שעשועים של הקב"ה לריך
 שיטמח צדק גדול כזה:
 בשמוש חכמים בדקדוק
 חברי' בפלפול התלמיד'
 כי הדבר שרבו יאמר לו יבין
 מיד ויקבלו כי רבו יודע
 הסידור להבינו הן דברי
 חבירו לריך לדקדק בהן ויגרע
 ויוסיף שזכלו כדי להבינס
 וז"ש צמוש חכמים בדקדוק
 חברים. וצתלמידים ע"ש רוב לא ימלא צדצריהם
 דבר חך ע"י קושיהם יפלפל ויתרן וממילא רווחא
 שמתחא. כמלמדם מתלמידי יותר מכולם. וז"ש
 בפלפול החלמידיס. ואמר צמוש חכמים. כי
 מחכמים יכול ללמוד אפי' משמושם כי אפי' שיהת
 חולין שלהם לריך לילמוד ויתצבר לו כמה ענינים
 צתורה ידוע דתו"ל: במעוט שינה. כי שינה
 היא ח' מס' צמיתה ונקראת חילגא דמותא. והתורה
 נקראת ע"ן חיים. והכתוב אומר (משל י"ד) יראת
 ה' חוסף ימים ושנות רשעים תקלנה. כי הנה
 היום נכרח למעשה והילגא למנוחה. ואח"ל מכאן
 ואילך דלא מוסיף בו. קראו מוסיף מליה על היום
 כאלו עושה את היום חרוך יותר מאשר הוא. וזהו
 יראת ה' חוסף ימים. היא מוסיף מהלילות על
 הימים

לשולחנס בעוה"ז כי שולחנך
 גדול שהקב"ה ישלם לך לפוס
 לערס אגרס ואח"ל בעוה"ב
 לדיקיס יושבים ועטרותיהם
 צרשיהם. כי הכתר בעוה"ז
 ניטל מאחד על חבירו אבל
 בעוה"ב כל אחד יש לו כתר
 שלו צפ"ע. וז"ש עטרותיהם
 וכל אחד לפי מדרגתו יש לו
 כתר גדול וצמ"ש מז"ל כל ח'
 נכוה מחופחו של חבירו.
 ולאמרו צרשיהם ולא על
 ראשיהם כי הכתר שהוא על
 הראש יוכל לסקול אבל צראש
 הוא קבוע תמיד וד"ל:

בשמיעת האוזן. כמ"ס
 שמו
 ותמי
 נפשכס. כי חוש השמיעה
 מה שהוא שומע מהלס תפעול
 יות' ממה שהוא רואה בצפרי'

וגם שיחזין דברי חבירו ויקבל
 בעריכת שפתים. כמ"ס כי חיים הם לנפליהם
 ודרשו עירובין (ג"ד). למויליהם צפה. ולערו בס
 אם ערוכה בכל היא שמורה. אבל חין די רק מה
 שישק צקול כ"ח יהיה גם צבינת הלב להבין
 על נכון וצמ"ס (משלי פ"ו) לב חכם ישכיל פיהו
 ועל שפתיו יוסיף לקח. שאף אם יוסיף לקח צשפתיו
 כמה פעמים לחזור על למודו לריך להשכיל צבינת
 הלב כמו צפעס הראשון. ואמר לב ר' יככיל פיהו.
 הלב מחכים את השפטים מה שיחמרו. ואס כן
 תאמר ח"ל להוליא צשפתיו. לז"ח ועל שפתיו
 יוסיף לקח כי צמה שגרה צרעיוני ירגיש צבוואו
 להוליא צשפתיו כי הפה מרגיש הפגימה ובהולילו
 צפיו ירגיש מקוס השגיאה ומ"מ העיקר הוא כונת

הימים • ושנות רשעים תקלרנה • ר"ל עד"מ מה שהרשעים ישיים על היום נמלא ע"י שנתם מקלרים ימיהם ומיותם כי בזכות זמן המה כמתים: ויחפרש עוד אחרי אשר שינה הוא אחת מששים במיתה (ברכות כ"ז) הגה לכל אחד

לכד סגולתם שממקין עונותיו שזה היה גם חז הקצ"ה שולח עליו יסורין אחרים: המכיר את מקומו • יודע כי גופו לעפר תשוב ונפשו לשמים וא"כ למי נאה לעבוד להגוף או להנפש: והשמחה בחרקו • ואינו חץ

שינה במעוש שיחה במעוש תענוג במעוש שחוק בארך אפים בלב טוב באמונת הכמים בקבלת היסורין המכיר את מקומו והשמחה בחלקו העושה סיג לדבריו ואינו מחזיק טובה לעצמו אהוב אוהב את המקום אוהב את הבריו' אוהב את הצדקות אוהב את המישרים (כ) אוהב את התוכחות ומתרחק מן הכבוד ולא מגים לבו בתלמודו ואינו שמח בהוראה נושא בעול עם חבריו ומכריעו לכף זכות ומעמידו על האמת ומעמידו על השלום ומתישב לבו בתלמודו שואל ומשיב שומע ומוסיף הלומד על מנת ללמד והלומד על מנת לעשות המחכים

השינה שלו אחד מששים לפי מדרגתו צמותו בין לטוב בין לרע • כי הגה ה"דיק מחדבק בשכינה צמותו כן צנת השינה עולה נשמתו למתיבתא דרקיע • חך הוא רק אחד מששים ולא כלוחו הכמיהה מה שלאחר מותו כי זה ח"ל בהיותה מדובקת לגוף הגשמי • אבל הרשע כאשר צמותו ילך צקה הקלע כן צנת שינתו נשמתו טסה בצלום וי"ל מכל המקומות כעין זה וד"ל ח"כ הרשע צנת שינתו חין לו ש"ימות האדם רק כבהמה וכמת ממש • מש"כ ה"דיקים יותר מוסיפים שלימות בשינתם • ח"כ חיפוש שנות רשעים תקלרנה מתקלרת

מצפה יהושע (כ) אוהב את התוכחות נו' פ' מסכת דין חין וי"ז פ"ב

שאלו חו"ל (פסחים סו): כל המתוהר חמתו מסתלקת ממנו • ולמדו זאת מהלל הזקן שהיה עניו שבנעוים ואלעז"ר נעטב ע"י פ"ח ע"ש: ונושא בעול עם חבריו ומעמידו על האמת ומעמידו על השלום • נושא בעול עם חבריו להראות פנים לסברתו • כמו שמנינו תרגמא רבא חליבא דחביי וכדומה ב"ש"ס • ומושב שמה הדין עם חבריו ואף שיהיה צרור לו כי הדין עמו ולא עם חבריו לא יהיה כמתנאה על חבריו בדבריו רק יהיה כמעמידו על האמת ומנדיש • אך אם ירע שחבירו יתקוטט עמו באלמו לו כן לא יאמר לו ויעמידו על השלום: ומתישב לבו בתלמודו • כי בחפזי כל האדם כוזב וע"י נאמר חיה שוקל • ר"ל שישקול הסברא במאזני דקד ופלא השכל מאוד: שואל ומשיב: חכם: שומע ומוסיף יבין וזהו מ"ש נכון תחבולות יקנה

ממשך ימי חייהם • ויראת ה' חוסיף ימים • כי חי הוא גם בשינה כמו בהקיץ: במעוש שיחה ימשה"ל שכל שיחה בטלה שנכנס לחוך חזו של אדם יולא כנגדו דיבור של תורה: במעוש שחוק • כי עמול שוחק (ברכות ס"א): והוא הס"א כמבואר בזוהר והוא היפך התורה: במעוש תענוג • כמ"ש בחגא דבי אליהו עד שאלם מחסלל שיכנסו ד"ת לחוכו יחסלל שלא יכנסו מעדרי עולם לחוך מעיו: בארך אפים • כמאח"ל (פסחים ס"ו): כל הכועס חמתו מסתלקת • בקבלת היסורין • כי יסורים ממרקין עונותיו של אדם (ברכות וי"ו) ואם הוא חכם אינו ממתין עד שישלח הקצ"ה עליו יסורין כ"א מקבל מפלמו יסורין על ידי עסק התורה במשוט חטוג והתמדת הלימוד ועולה של תורה שהיא מתשת כמו וירווים צה שגם היסורין עלמן יחשבו לו למלוא

אבות פרק ו

יקנה : והאומר דבר בשם אומרו • כי עי"כ
מתפשט כמה קטיות הא מני ר' פלוני היא • ופעמים
זה הולך לשיטתו זה לשיטתו כידוע :

גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושה •

ר"ל ששפי' החיות
שהמלוא נותנת לעושה לית
לה להמלוה נגרמא כלום דק
מאותיות התורה הכתובים
בענין המלוא ההא (פס"ח
שע"ד פרק למ"ד דף י"ד ע"ד) :
נותנת חיים לעושה
בעולם הזה ובעולם הבא •
כי שפתותיו דוכחות בו' כמו
שחמרו מו"ל : עין חיים היא
למחויקים בה' • כי העולם
יס זוטף וגליו סוערים
להטביע צמלות החלוות
אך הכא להגלל יאחו צען
החיים היא התורה והיא
התכלין לילך הרע ותאותו
והפוש ממנה כפורש מהיים
כי היא חיינו והלומד על
דרך זה שחשב מה שמחזיק

בתורה להגלל על ידי זה מהלך הרע • אז היא
עץ חיים לו בלחמ : ותומכיה מאושר • ר"ל
שיש חושב בדין ששעשה להתורה טובה גדולה •
בהיות כי היא מונחת בקרן זוית והוא תומכה •

אף ששנה צמחשבתו מ"מ

הוא מאושר • (ובין מ"מ לעיל
בס"ה מ"ח) :

הנוי בו' נאה לזריקים • כי

המה כמו הסימן נו"ל

צמספר אשר הנו"ל בעלמו

חינו כלום וחספי' חלק מהס

חינו צמספר אחד • רק ע"י

יוכל להיות מספר ח' לכמה

רבות מליאן • וד"ל : עשרת

תפארת שיבה בו' • ר"ל

אם צדק לזקה תמלא :

פעם אחת הייתי מהלך

בדרך בו' • עד"מ

צא ללמד שלא ילא אדם

מסתח בית המדרש כי אך

פעם אחת ילא ופגע בו

המסית להדימו מטסק

התורה

ואומר (ס"ג) כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך :

[ואומר (ס"ד) דרכיו

דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום] : ה (כ"ג) רבי שמעון בן יהודה (י"ג בן מנסיא)

משום רבי שמעון בן יוחאי אומר הנוי והכח והעושר והכבוד והחכמה הזקנה

והשיבה והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם שנאמר (משלי ט"ז) עשרת תפארת שיבה

בדרך צדקה תמצא : ואומר (ס"ג) תפארת בחורים כחם והדר זקנים שיבה : ואומר

(ס"ד) עשרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם : ואומר (ישעיה כ"ד) ותפארה

הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד :

(כ"ג) רבי שמעון בן מנסיא אומר אלו שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים כולם נתקיימו

ברבי ובבניו : מן אמר רבי יוסי בן קסמא פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם

אחד ונתן לי שלום והחזרתי לו שלום אמר לי רבי מאיזה מקום אתה אמרתי לו מעיר

גדולה של חכמים ושל סופרים אני אמר לי רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן

לך

מצפה יהושע (כ"ג) והאומר דבר בשם אומרו בו' • [מגילת טי • וס"ג] סכמי מטוס פי' קנ"ז (פ"ט ע"א) ע"ט • מדרש החזקוני
בעזר כ"ג • מדרש משלי וי"ז (כ"ג ע"ב) ע"ט • סקני ר"ל • ס"ק מ"ן : (כ"ג) רשב"י משום רשב"י
אומר • [ר' שמעון סנהדרין פי"א ע"א] ירושלמי סנהדרין פי"א ס"ג (כ"ד ע"א) • (כ"ג) רשב"י אומר אלו ז' מדות בו' • [פ"ס פ"א
ס"ג] וירושלמי ס"ט ע"ט • כ"ט רשב"י • נפקי יומו מרבי :

החורה: בספר תהלים ע"י דוד מלך ישראל • ר"ל שהיה לו כסף והב לרוב ומ"מ הגדיל החורה מהס: טוב לי תורת פיך • ר"ל לומר כי כל מה שחלמתי וותיק עתיד לחדש הכל ילא מפי הקב"ה למשה מסיני וכן גם

טחה כל מה שהאדם לומד למטה • וע"ז הלל יגיע לאדם אהבת התורה • וז"ל תורת פיך: בהתהלכך תנחה אותך • כי דוד אמר (תהלים קי"ט) נר לרגלי דבריך • כי כל ספק שנוגד לו לאדם איך יתנהג ימלא הכל בחורה ואם על פי הנהוג לא יכשל • וז"ל נר לרגלי דבריך בכל צעד ולעד הייתי אומן החורה לנר לראות את הדרך אלך

לך אלף אלפים דיגרי זהב ואבנים טובות ומרגליות אמרתי לו (כד) אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם אין אני דר אלא במקום תורה וכן כתוב בספר תהלים על ידי דוד מלך ישראל (תהלים קט) טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף ולא עוד אלא שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד שנאמר (משלי ו) בהתהלכך תנחה אותך בשכבך

בה • ועי' מ"ט לעיל פ"א מ"ב בזה) • וז"ל בהתהלך תנחה אותך • אם תקבל עליך להיות נוהג עפ"י החורה והתורה מוליך ואתה מתהלך ע"י אז בלאת תנחה אותך • ואמר בהתהלך שפירושו שאתה מוליך אותו כמו ויתהלך מנוך וגו' שפי' שהיה לו צור מהסס יתצדק קן בהתהלך החורה תנחה אותך ושהיה לך צור מאלה ס':

חמשה קנינים בו' • הני' הנכונה כמ"ס צנמ' ד' קנינים יוחינו חושב אברהם קנין אחד • והראיה מפסוק שמביא ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ • אינו ראוי שאלת קונה הלא קאי על שמים וארץ • ודי להבין:

תשמור עליך והקיצות היא תשיחך בהתהלכך (כז) תנחה אותך בעולם הזה בשכבך תשמור עליך בקבר והקיצות היא תשיחך לעולם הבא: ואומר (מני ג) לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות: ו (חמשה) (ט) [ארבעה] קנינים קנה הקדוש ברוך הוא בעולמו ואלו הן תורה קנין אחד שמים וארץ קנין אחד [אברהם קנין אחד] (י) ישראל קנין אחד בית המקדש קנין אחד: תורה קנין אחד מנין דכתיב (משלי ה) ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז: שמים וארץ קנין אחד מנין דכתיב (ושעיה טו) כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי אי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי ואומר (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קניניך: (אברהם קנין אחד מנין דכתיב [בראשית יד] ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ): ישראל קנין אחד מנין דכתיב (שמות טו) עד יעבר עמך ה' עד יעבר עם זו קנית ואומר (תהלים טו) לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי בס: בית המקדש קנין אחד מנין דכתיב (שמות טו) מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו יריך ואומר (תהלים עח) ויביאם אל גבול קדשו הר זה קנתה ימינו: יא (כח) כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר (שעיה מג) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו: ואומר (שמות טו) ה' ימלך לעולם ועד:

רבי תנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה וסצות שנאמר (שעיה מ"ג) ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר (מכות כ"ג):

מצפה יהושע (כד) אם אתה נותן לי כל בו' • פ' מה דני אליס רכס פק י"ח • (כז) תנחה אותך בעוה"ז בו' • טסה (כ"א ע"א): (כ) ארבעה קנינים קנה בו' • [ספמ"ס פ"ו]: פנה דנ"א וספ"ס מילתא בשלמ"ס פ' ד' קנינים כו' • (כ) ישראל קנין אחד בו' • מרס תחומא סלוינו וז"ל • וסוף ס"א חכמים יראל קנין אחד בו' • (כח) כל מה שברא הקב"ה בו' • [ומא ל"א פ"א]:

בל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו בו. [כס' בית דוד להגאון מ' דוד טעביל שי' תלמיד הגאון
מאור הגולה המחבר ז"ל. מביא בספרו דרוש ב' בהג"ה. וז"ל ביאורו על פי מה שמעתי מאדמו"ר הגאון החסיד
אור עולם מוהר"ח ז"ל. ה"ה] בביאור דבר הכתוב. ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד. כי נקט בקרא
הוא עבר ועתיד בהיפך הסדר כי העבר הוא קודם בזמן לההווה ויותר ה' למנקט עבר הוא ועתיד.
ולאמר בזה כי הך קרא נקט עפ"י סדר השתלשלות העולמות בהדרגתן מלמעלה למטה כי בעולמות
העליונים אשר אין להרע מבוא שמה ככתוב לא יעורך רע הנה מלכותו בהויה אחת מראשית הבריאה
ועד עתה ולעולם ולזה כינוי מלכותו שמה בחו"א הוא: אמנם בעולם העשיה הגוה הנה בטרם שחמ"א
חד"הר וכן בעת שמדו על הר סיני שפסקה זהומתן אז היה גלוי ויכיר כבוד מלכותו גם בעולם
הגוה אולם בהתגבר הרע עד כי כל העמים הקדמונים סרו מאחרי ה' וגם אחמו הגם כי ידענו כי
מלכותו בכל משלה עכ"ל אין מעשינו בעו"ה מסכימים לידעתו והוא הכל לסיבת הרע הנאחז בתוכנו
ולזה אנו מבקשים בתפלת ר"ה ובכן תן פחדך כו' ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם
כמו שידענו ה' אלהינו שהשלטן לפניך. והרצון שנעשה כפי ידיעתו ולא כפי מעשינו. ולזה כינוי מלכותו
בעו"ה הוא בחו"א עבר כי בזמן העבר בטרם חמ"א חד"הר ובשעה שמדו אבותינו על הר סיני היה
נגלה כבוד מלכותו: אולם במקור הרע הטבעי עוד לא נתקן מעולם כי לו היה נתקן שוב לא היה
מקום להרע להתגבר עוד על פני תבל ורק לעתיד אז"ה לעת קץ אזי נקוה שיבושר הרע הטבעי
מכל וכל והרעה כולה כעשן תכלה ואז יתפשט כבוד מלכותו גם שמה. ולזה א' ה' ימלוך לעולם ועד
כי לעתיד יתפשט כבוד מלכותו גם שמה: [אלה המה דברי אדמו"ר. וראויה הם למו שאמין. עכ"ה]:

תמו דברי הספר. וחסדי ה' לא יתמו. ולא יכלו רחמיו לעולם. אבי"ד:

